

IEVADS

Mobilais internets arvien pieprasītāks

Latvija allaž varējusi lepoties ar ātru internetu, arvien kvalitatīvāks kļūst mobilā interneta piedāvājums, bet atklāts jautājums, vai protam izmantot tā sniegtās iespējas? Varbūt skān nedaudz skarbi, bet labi, ka bija šis Covid laiks, kas ļāva novērtēt tehnoloģiju sniegtās iespējas un lika izvērtēt mūsu prasmes tajās. Aizvadītie mēneši mainījuši ieradumus, šā laikā esam apguvuši daudz jaunu digitālo rīku un tehnoloģijas, par kuru esamību, iespējams, zinājām, bet bez kurām līdz šim varējām iztikt.

Eiropas Savienības Digitālās ekonomikas un sabiedrības indeksa dati liecina, ka līdz ārkārtas situācijai Latvijas uzņēmumi kūtri izmantoja iespējas, ko piedāvā e-komercija. Arī Latvijas informācijas un komunikāciju tehnoloģiju asociācijas īstenotās kampaņas

“Guadrā Latvija” secinājumi par Latvijas uzņēmumu digitālās attīstības līmeni apliecina, ka liela daļa nav gatavi darbam digitālajā laikmetā. Bet, lai to darītu, šīs prasmes vispirms jāapgūst uzņēmējiem, darbiniekiem, ikvienam sabiedrības loceklim. Jo labāk sagatavojies, jo būsi konkurētspējīgāks.

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (SPRK) veikusi ikgadējo pētījumu par elektronisko sakaru operatoru rādītājiem 2019. gadā. Tas uzskatāmi parāda, ka arvien vairāk palielinās mobilā interneta patēriņš, kas pērn bija vidēji 17 GB mēnesī, par gandrīz 40 procentiem vairāk nekā 2018. gadā, bet zvanīt un rakstīt īsziņas kļūst arvien mazāk aktuāli. Atbilstoši operatoru iesniegtajiem datiem kopējais balss telefonijas un īsziņu pakalpojuma apjoms 2019. gadā samazinājies par vairāk nekā 30 procentiem. Lietotāji vidēji mēnesī runājuši 178 minūtes un nosūtījuši 49 īsziņas, kas liecina, ka cilvēki arvien vairāk izvēlas citus saziņas veidus, piemēram, *WhatsApp*, *Viber* un citas aplikācijas.

Digitālās prasmes vērtīgas un vajadzīgas

Ar Cēsu digitālā centra vadītāju **ALEKSANDRU ĻUBINSKI** saruna par cilvēku vēlmī apgūt jaunās digitālās prasmes un to, ka jāpieņem laikmeta izaicinājumi, ja gribam būt konkurētspējīgi.

Arī viņš atzīst, ka Covid laiks tiešām daudziem lika pārdomāt savas prasmes. Līdz tam nereti bija arī atteiksmes – lai jau tie citi skrien, darbojas, varu tāpat iztikt. Tagad situācija mainījusies tik ļoti, ka atpakaļceļa vairs nav.

“Mums Latvijā pieejams jau daudz internets, bet to pārsvarā izmantojam *plezīram*. Tas, protams, nav slikti, jo citi veido pakalpojumus šim segmentam, kāds atrod savu mazo biznesiņu. Var sazināties ar radiem, draugiem ārzemēs, bet tāda tiešām praktiska interneta izmantošana nebija izteikta. Šis laiks parādīja, ka var arī citādi. Iestādes saprata, ka var strādāt attālināti, var strādāt efektīvāk. Izrādījās, arī mazajam biznesam tas svarīgi, ka prece ir internetā. Ka to var nopirkt ne tikai veikalā Cēsīs, bet var iegādāties jebkur pasaulē. Interesanti, ka šo mazās e-komercijas uzrāvienu vislabāk raksturoja nevis kopējais interneta patēriņš, bet milzīgais darba apjoms, kas pieauga piegādes pakalpojumu sniedzējiem pakomātos. Tagad nevienam vairs neliekas divaini pirkt vai pārdot internetā.

Darbošanās digitālajā vidē jūtam palielinājusies, tomēr jo projām ir liela daļa cilvēku, kuriem šķiet, ka viņiem šīs prasmes darbā nevajag. Sākumā liels spiediens bija uz uzņēmumu vadītājiem, kuri daudz ko pārvērtēja elektroniskajā vidē, bet skaidrs, ka tas tiks novadīts arī uz leju, un arī darbiniekiem arvien vairāk nāksies apgūt vajadzīgās zināšanas.

Tas nozīmē, ka mums Cēsu digitālajā centrā darba kļūs vairāk, jo redzam, ka prasmes izmantot to vai citu digitālo risinājumu ir dažādas.”

Internets sniedz gandrīz vai neierobežotas iespējas, un rodas zināma problēma – kā neapjukt tajā piedāvājumā, ko sniedz mobilās aplikācijas, dažādzādi digitālie rīki.

A. Ļubinskis, atzīstot, ka tā ir problēma, situāciju salīdzina ar sajūtu, kāda rodas, izsalkušam iejot lielveikalā, kur tik daudz ēdamā, ka nespāroti, ko lai pārē: “Nav cita risinājuma, kā ņemt vienu un skafīties – der vai neder. Ja neder, jāmeklē cits, bet nesākot nevar to noskaidrot. Svarīgi atcerēties vienu, ka šo pakalpojumu, ko it kā esam atraduši par sev piemērotāko, neiegūstam uz visiem laikiem, mainība ir ļoti liela, jāspēj sekot līdzi.”

Ir pilnīgi skaidrs, ka digitalizācija ikdienā ienāks arvien vairāk un izvairīties no tās nebūs iespējams nevienam, nevienā profesijā un pat sadzīvē. Tāpēc svarīgi būt soli priekšā, un A. Ļubinskis uzteic Cēsu izvēli, piesakot sevi šajā jomā un iesaistoties gan kustībā “Valsts#196”, gan rīkojot datu analītiķu kursus, jo tas var dot lielu piensumu uzņēmējdarbībā un arī privātajā dzīvē.

“Citējot pētnieku Juvalsu Noa Harari, šis digitalizācijas laiks ir burtiska kopija industrializācijai,” saka A. Ļubinskis. “Tikai krietni ātrāk. Industrializācijā angļi strauji progresēja ar tvaika dzinējiem, kas ļoti strauji ļāva uzplaukt rūpniecībai. Henrijs Fords

Amerikā izgudroja konveijeru un ieguva milzīgu tirgus nišu. Tagad notiek tas pats, ir tikai jautājums, vai esam tajā vilcienā. Ja toreiz vilciens negāja tik ātri, tagad tas ir milzīgs ātrvilciens. Ja nebūsim uz īstā perona īstajā laikā, tas aizsteigsies garām, panākt nevarēs.

Latvijai plus var būt tajā, ka šobrīd tik liela loma nav valsts izmēram, cik cilvēku kapacitātei, spējai notvert situāciju. Programētāji Latvijā ir ļoti spējīgi, tiesa, viņu nav daudz, tāpēc jautājums, vai nevaram rast risinājumus, kā situāciju uzlabot. Manuprāt, notiekošās pārmaiņas izglītības sistēmā, lai kā tas kādam nepatīk, ir pareizas, jo uzliek akcentus šai jomai, bet tas ir tikai valsts un cilvēku labā.

Ja industrializācijas laikā lielākais pavērsiens bija tvaika dzinējs, šobrīd tas ir mākslīgais intelekts un mašīnmācīšanās. Tāpēc svarīgi to attīstīt valsts kontekstā, iesaistot arvien vairāk cilvēku, kas tajā strādā, rada un piedāvā pakalpojumus. Varbūt izklausās šausmīgi sarežģīti, bet patiesībā tā jau ir ikdiena. Sociālajos tīkos mums rāda reklāmas par tēmu, par kuru interesējamies, un tas ir mācīšanās algoritms. Ir programma, kas pēta, ko darām internetā un *pasviež* piemērotus rezultātus. Un tieši speciālisti, kas māk šo programmu tam sagatavot, kļūst ļoti svarīgi. Un valsts, kurā vairāk būs šādu speciālistu, kļūs veiksmīgāka. Tāpēc ikvienam jāielāgo, ka digitālās prasmes ir tās, kas šobrīd kļūst ļoti vērtīgas un vajadzīgas.” □

Bez interneta viedtālrunī neiztikt

Pagājuši vien 13 gadi, kopš kompānija “Apple” prezentēja pirmo viedtālruni ar skārienjūtīgu ekrānu, bet nu jau mūsu ikdiena nav iedomājama bez šādas ierīces. “Druva” sazinājās ar dažu pagastu iedzīvotājiem, lai noskaidrotu, kā viņu pusē ar mobilo internetu, ar vajadzību un prasmi to lietot.

AGNESE CAUNĪTE-BĒRZIŅA no Kaives pagasta stāsta, ka mobilā interneta pieejamība atkarīga no atrašanās vietas un pakalpojuma sniedzēja. Piemēram, “Bite” esot ļoti vājās pārklājums, abiem pārējiem – “LMT” un “TELE2” – situācija krietni labāka, lai gan pagastā esot *aklie* punkti, kur *neķer* neviens operators.

“Mobilais internets man ikdienā ļoti svarīgs, domāju, tā ir gandrīz ikvienam. Gan darba vajadzībām, gan mācībām un, protams, arī ikdienai. Jāsaprot, ka aizbēgt no tā nevaram, esam ierauti šajā digitalizācijā, un šobrīd tā ir liela priekšrocība, ja spēj labi orientēties tehnoloģijās. Cilvēki internetu lieto, jo tas ļāva un ļauj strādāt, mācīties

attālināti. Te gan sava ietekme ir maksātspējai. Ja cilvēks var atļauties maksāt par neierobežotu internetu, viņš to izmanto, ja rociņa to neļauj, iespējas ir ierobežotas. Vai nu vispār neizmanto, vai ņem ierobežoto interneta apjomu, kas ir lētāk,” saka A. Caunīte-Bērziņa.

VITA KRŪMIŅA no Zaubes stāsta, ka viņu pagastā visi operatori nodrošinot pietiekami labu pārklājumu: “Jāatzīst, savu ikdienu bez mobilā interneta nevaru pat iedomāties, tā ir visa dzīve. Un redzu, ka tā ir arvien vairāk cilvēkiem. Tur taču televīzija, visi darījumi, darba jautājumi, saziņa, daudz kas cits. Ja salīdzinām ar laiku pirms gadiem pieciem, noticis pilnīgi neapverams lēcens. Kad notika attālinātā mācīšanās, tas bērniem, skolotājiem, vecākiem bija izaicinājums, ar kuru visi sekmīgi tika galā. Pat ņemot vērā to, ka ne jau visiem mājās ir dators, liela daļa bērnu attālinātām mācībām izmantoja mobilos telefonus, arī tas nesaģādāja problēmas. Vecāki bija spiesti pārorientēties, viņi saprata, ka bez šīs ierīces dzīve vairs nav iedomājama. Jā, vīrusa laiks ikvienam lika sasparoties. Ja pirms tam vienmēr aizbildinājās, ka nav laika to vai to

apgūt, tagad nebija izvēles – tas vienkārši bija jāizdara. Domāju, ka visi pateicīgi par to, novērtē iespējas un arvien vairāk tās izmanto.”

DZIDRA PRŪSE, kultūras darbiniece no Zosēniem, saka, ka viņu pusē ar pārklājumu problēmu nav un internets telefonā ir ikdiena: “Cilvēki arvien vairāk to saprot, novērtē, interesējas. Protams, ir cilvēki gados, kuri ar tehnoloģijām uz jūš, viņi iet uz bibliotēku, kur viņiem palīdz samaksāt rēķinus, veikt citas darbības, bet arvien vairāk tomēr mūsu ikdienu vada viedtālruni.

Ja mūs tagad atstātu bez viedtālruniem ar internetu, būtu traki. Mums kultūras darbā taču saziņa tik svarīga. Piemēram, “WhatsApp” vietne, kur visu var ātri izziņot, noskaidrot. Jebkurai grupai, kolektīvam, pasākumam var izveidot savu “WhatsApp” grupu, kur informācijas aprīte ir gandrīz vai momentāna, un tas ļoti palīdz. Temps ļoti paātrinājies, tas attiecas uz jebko. Ja pēkšņi rodas kāds jautājums, kam nezini atbildi, uzreiz vari internetā atrast. Grūti būtu iedomāties ikdienu bez tā.” □

Lejupielāde, augšupielāde

Nemot vērā interneta pieaugošo nozīmi visās jomās, 2016. gadā tika izstrādāta Eiropas Komisijas stratēģija platjoslas interneta attīstībai un 5G tehnoloģijas tīklu ieviešanai. Atbilstoši tai, līdz 2020. gadam visiem iedzīvotājiem jābūt piekļuvei platjoslas pieslēgumam ar ātrumu vismaz 30 Mbit/s un līdz 2020. gada beigām vismaz vienā no lielākajām pilsētām katrā dalībvalstī jābūt pieejamam 5G pieslēgumam kā pilnvērtīgam komerciālam pakalpojumam.

Savukārt līdz 2025. gadam paredzēts, ka visām Eiropas Savienības mājaimniecībām jābūt pieejamam interneta pieslēgumam ar lejupielādes ātrumu vismaz 100 Mbit/s, ko var uzlabot līdz gigabitu ātrumam, kā arī visu pilsētu teritorijās un uz visiem galvenajiem sauszemes transporta ceļiem būtu jānodrošina nepārtraukts 5G pārklājums.

SPRK pērn veica pieslēgumu ātrumu mērījumus visā Latvijā. Iestādes mājaslapā atrodama tabula, kurā redzami dati, kas fiksēti nodos. SPRK atzīst, ka visu mobilo operatoru nodrošinātās vidējās lejupielādes ātruma vērtības vērtējamas kā atbilstošas kvalitatīvai pakalpojuma lietošanai. Regulatora ieskatā vismaz 6 Mbit/s lejupielādes ātrums ir atbilstošs mūsdienu pakalpojumu lietošanai internetā. Pētījums rāda, ka galvenokārt lejupielādes ātrums tiek

nodrošināts ātruma diapazonā no 10 līdz 30 Mbit/s (30,6 procenti mērījumu) un no 30 līdz 100 Mbit/s (63 procenti mērījumu).

Interneta kvalitāti viedierīcēs, arī datoros raksturo pieslēguma ātrums, kas norāda, cik liels informācijas apjoms tiek pārraidīts vienā laika vienībā. Atkarībā no datu pārraides virziena izšķir lejupielādes ātrumu un augšupielādes ātrumu. Kāds lejupielādes ātrums nepieciešams kvalitatīvam darbam?

■VIDEO STRAUMĒŠANAI
SD video: no 1 līdz 3 Mbit/s
HD video: no 3 līdz 8 Mbit/s
UHD/4K video: 25 Mbit/s

■TIEŠSAISTES SPĒLĒM
aptuveni 3 – 6 Mbit/s

■VIDEO ZVANIEM
standarta: 0,3 Mbit/s
HD: vismaz 1,2 Mbit/s
videokonferencēm: aptuveni 1 Mbit/s katram dalībniekam

Lappusi sagatavojis
JĀNIS GABRĀNS

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds